

Edyta Jóźwiak

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0002-4596-7990

edyta.jozwiak@uwm.edu.pl

Marcin Kotowski

ORCID: 0009-0001-8944-1923

mkotowski.legal@gmail.com

Rozliczenia majątkowe partnerów związku partnerskiego (konkubinatu)

Wstęp

Z Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 r. wynika, że w Polsce spada liczba małżeństw, ale rośnie liczba związków nieformalnych – w 2011 r. było ich 316,5 tys., a w 2021 r. – 552,8 tys.¹ Statystyki pokazują wyraźnie, że coraz więcej osób w Polsce żyje w związkach nieformalnych. Ponieważ w Polsce nie funkcjonują przepisy prawne odnoszące się do sytuacji majątkowej osób pozostających w związkach nieformalnych, istotnym problemem natury prawnej pozostają kwestie rozliczeń majątkowych po rozpadzie tych związków.

W Polsce znane jest pojęcie ustroju wspólności majątkowej małżeńskiej, majątku wspólnego i jego podziału. Przepisy dotyczące tej kwestii znajdują się w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym², jednak odnoszą się one wyłącznie majątku wspólnego małżonków i to jedynie w sytuacji, gdy nie pozostają w ustroju rozdzielności majątkowej małżeńskiej. Przepisy wspomnianego kodeksu nie dotyczą jednak związków nieformalnych, a co za tym idzie – reguły wspólności majątkowej i podziału majątku uregulowane w k.r.o. nie mają zastosowania do związków partnerskich, co nie oznacza jednak, że pozostają one w próżni ustawodawczej. Nie zmienia to faktu, że kwestia rozliczeń finansowych po zakończeniu związku partnerskiego jest problematyczna. Trudności te są

¹ Główny Urząd Statystyczny, *Narodowy spis powszechny ludności i mieszkań 2021. Rodziny w Polsce w świetle wyników NSP 2021*, Warszawa 2023, s. 43–48.

² Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 2809), dalej jako k.r.o.

związane z charakterem związków partnerskich³, różnią się one bowiem pod względem formy, ich ukształtowania i intensywności więzi. Inaczej niż w przypadku związku małżeńskiego brak jest regulacji prawnych, które byłyby pomocne przy ocenie kwestii rozliczeniowej całości stosunków majątkowych partnerów⁴.

Rozliczenia utrudnia fakt, że w przypadku związków partnerskich uwzględnienie stosunków osobistych jawi się jako niezbędne, gdyż to one wpływają bezpośrednio na powstanie, treść i rozwiązanie partnerów stosunkami prawnymi powstającymi między nimi w czasie wspólnego życia⁵. W sytuacji zakończenia związku poprzez rozstanie się partnerów trudność związana z oceną stosunków majątkowych między nimi wynika z wybrania przez nich nieformalnej formy pożycia. Podjęcie przez partnerów takiej decyzji nie musi oznaczać, że rezygnując z małżeństwa, robią to, by poruszać się wyłącznie po gruncie wolnym od wszelkich zobowiązań prawnych, zwłaszcza gdy dokonują oni wzajemnych przysporzeń o dużej wartości. W praktyce partnerzy najczęściej nie układają swych stosunków majątkowych wedle określonych wzorców, w dużej mierze porozumiewają się w tej kwestii w sposób dorozumiały. Taki sposób podejścia do kwestii majątkowych wynika z bliskich, osobistych relacji istniejących między partnerami, stanowiących typowy przejaw ich nieformalnego pożycia często powiązanych z kwestiami majątkowymi. To powiązanie majątkowych i osobistych więzi utrudnia charakterystykę stosunków majątkowych partnerów, którym z jednej strony trudno jest przypisywać cechy zobowiązań typowo ukształtowanych, z drugiej natomiast nie można też zupełnie przyjąć ich altruistycznego charakteru⁶.

W przypadku typowych instytucji prawa cywilnego przystosowanych do powszechnego obrotu prawnego stosunki osobiste stron w zasadzie nie mają znaczenia⁷. Rezultatem zastosowania takich typowych konstrukcji do partnerów będzie traktowanie ich w świetle prawa jako osób sobie obcych, którymi przecież nie są.

Uniknięciem problemów rozliczeniowych mogłoby być znalezienie dla różnych form nieformalnego pożycia jednej, uniwersalnej podstawy rozliczeń majątkowych, która mogłaby zaoferować praktyczniejsze rozwiązania niż splót różnego rodzaju pojedynczych umów cywilnoprawnych. Pewnym rozwiązaniem

³ A. Szlęzak, *Stosunki majątkowe między konkubentami. Zagadnienia wybrane*, Poznań 1992, s. 65.

⁴ S. de Witt, J.F. Huffmann, *Nichteheliche Lebensgemeinschaften*, wyd. drugie, München 1986, s. 43.

⁵ G. Schatte, *Die Rechtslage der nichtehelichen Lebensgemeinschaft im kanadischen Familien- und Sozialrecht*, Berlin 1990, s. 7.

⁶ M. Nazar, [w:] T. Smyczyński (red.), *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, seria: System Prawa Prywatnego, t. 11, Warszawa 2009, § 54, nb 98.

⁷ F. Hartwich, *Ogólna charakterystyka stosunków majątkowych między partnerami*, [w:] idem, *Związki partnerskie. Aspekty prawne*, Warszawa 2011.

odnośnie do uregulowania opisywanej kwestii może być długo zapowiadana ustawa o związkach partnerskich lub pojawiająca się w dyskusji publicznej ustawa o statusie osoby najbliższej. W dniu 18 października 2024 r. Rządowe Centrum Legislacji opublikowało projekt ustawy o rejestrowanych związkach partnerskich oraz przepisy wprowadzające tę ustawę. Zostaną one przybliżone w dalszej części artykułu.

Celem niniejszych rozważań jest analiza obecnego dorobku legislacyjnego i judykatury w kwestii rozliczeń między partnerami związku nieformalnego, zwanego również konkubenckim, jak również wywiedzenie wniosków *de lege ferenda*, które mogłyby przyczynić się do ułatwienia dokonywanych rozliczeń.

Autorzy w pierwszej kolejności skupili się na wyjaśnieniu charakteru związków partnerskich oraz wskazaniu istniejących w tej dziedzinie regulacji prawnych. Następnie wskazali przykładowe orzeczenia regulujące kwestię opisaną w artykule, z uwzględnieniem rozliczeń na zasadzie tzw. wspólnego portfela, przy zastosowaniu koncepcji spółki cywilnej, jak również na podstawie przepisów dotyczących bezpodstawnego wzbogacenia. Kolejno zanalizowano prawne możliwości nabywania majątku i zaciągania zobowiązań przez partnerów związku partnerskiego, z uwzględnieniem przepisów prawa bankowego odnoszących się do wspólnego rachunku bankowego, jak również możliwość uregulowania w drodze umowy sposobu rozliczenia związku partnerskiego po jego ustaniu.

Powyższe badania przeprowadzono w oparciu o analizę aktów prawnych, orzeczeń sądów i literatury przedmiotu. W szczególności dużą uwagę poświęcono analizie orzeczeń sądów, gdyż wskazują one na konkretne działania w określonym stanie faktycznym. Główną metodą użytą w badaniach jest metoda dogmatyczno-prawna, pomocniczo posłużono się również metodami historyczną i prawnoporównawczą.

Status prawny związku partnerskiego w ujęciu majątkowym

Jak wcześniej wskazano, w polskim ustawodawstwie związek partnerski nie został zdefiniowany. Liczne ustawy, w tym w szczególności Kodeks cywilny⁸, odnoszą się jednak do tego, co możemy określać mianem związku partnerskiego, używając następujących zwrotów: „osoby bliskie” (art. 446 § 2 k.c., art. 261 Kodeksu postępowania cywilnego), „osoba bliska” (art. 548 § 3 Kodeksu postępowania cywilnego), „pozostające we wspólnym pożyciu” (art. 691 § 1 k.c.), „pozostająca z podatnikiem w faktycznym pożyciu” (art. 111 § 3 usta-

⁸ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1061), dalej jako k.c.

wy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa). Z kolei w orzecznictwie pojawia się definicja związku konkubenckiego: „Przez konkubinát rozumieć należy współżycie analogiczne do małżeńskiego z tą różnicą, że pozbawione legalnego węzła. Oznacza to istnienie ogniska domowego charakteryzującego się duchową, fizyczną i ekonomiczną więzią łączącą mężczyznę oraz kobietę”⁹. Związek partnerski będzie jednak pojęciem szerszym niż konkubinát, ponieważ może obejmować zarówno związki jednopłciowe, jak i konkubenckie. Niektórzy przedstawiciele doktryny¹⁰ dokonują rozróżnienia na związki partnerskie jednopłciowe oraz na konkubinát, który w istocie będzie związkiem partnerskim osób odmiennej płci. Na potrzeby niniejszego artykułu nie ma konieczności dokonywania takiego rozróżnienia, gdyż sytuacja prawna konkubentów oraz związków jednopłciowych na gruncie ich rozliczeń majątkowych po zakończeniu związku jest taka sama¹¹. W ogólnym założeniu jako związek partnerski traktujemy związek dwóch osób oparty na więzi uczuciowej, gospodarczej oraz fizycznej¹². Na potrzeby rozważań o rozliczeniach byłych partnerów związku partnerskiego istotna jest szczególnie więź gospodarcza, często mogąca wynikać ze wspólnego zamieszkiwania lub wspólnej realizacji celów, gdyż bez więzi gospodarczej nie powstaną relacje, które mogą być istotne z punktu wzajemnych rozliczeń po zakończeniu relacji partnerów.

W polskim systemie prawnym nie funkcjonują obecnie normy prawne stworzone specjalnie w celu regulacji sytuacji majątkowej związku partnerskiego. Z tego powodu do rozliczeń między byłymi partnerami związku partnerskiego stosuje się instytucje prawne stworzone z myślą o innych relacjach¹³.

Teoretycznie, z uwagi na podobieństwo relacji konkubenckiej do małżeńskiej, przy rozliczeniach konkubentów można by stosować przepisy dotyczące rozliczeń między byłymi małżonkami. Jednak orzecznictwo sądowe od lat stoi na stanowisku, że stosowanie przez analogię do rozliczeń związku partnerskiego przepisów o podziale majątku wspólnego jest niedopuszczalne¹⁴. Na uwagę jednak zasługuje również stanowisko Sądu Najwyższego, który wskazał, że każdorazowo należy jednak oceniać okoliczności faktyczne sprawy, gdyż jeśli partnerzy gospodarowali swoim majątkiem na zasadzie „wspólnego portfela”, nie rozliczając wnoszonych dochodów i ponoszonych wydatków, które

⁹ Wyrok SN z 31 marca 1988 r., sygn. akt I KR 50/88.

¹⁰ H. Ciepla, M. Pytlewska, *Podział majątku wspólnego z rozliczeniem praw spółkowych i kredytów frankowych. Regulacje dotyczące małżonków, konkubentów i partnerów związków jednopłciowych. Praktyka sądowa, notarialna i wieczystoksięgowa*, 2022, Lex.

¹¹ Warto mieć na uwadze, że w obecnym reżimie prawnym partnerzy związków jednopłciowych, w przeciwieństwie do par kobiet i mężczyzn, nie mają możliwości wyboru, czy chcą pozostać w związku partnerskim, czy w ustroju wspólności majątkowej małżeńskiej, ponieważ brak jest regulacji prawnych, które by umożliwiały im to umożliwiały.

¹² Wyrok SN z 6 grudnia 2007 r., sygn. akt IV CSK 301/07, OSNC 2009, Nr 2, poz. 29.

¹³ Ibidem.

¹⁴ Wyrok SN z 16 maja 2000 r. sygn. akt IV CKN 32/00.

traktowane były jako jednakowe¹⁵, to choć nie możemy stosować domniemania równości udziałów w majątku, jednak ten z partnerów, który żąda określonego rozliczenia, winien udowodnić swoje roszczenie w procesie, co często może być trudne, w szczególności w długoletnich związkach¹⁶.

Chcąc stosować do rozliczenia związku partnerskiego przepisy zarezerwowane dla innych rodzajów stosunków faktycznych i prawnych, nie można zapominać, że wola zawarcia umowy danego rodzaju musi istnieć po obu stronach stosunku prawnego, a jedynie sposób jej wyrażenia może nastąpić *per facta concludentia*. W szczególności dla zastosowania umowy spółki cywilnej, umowy zlecenia czy umowy o pracę trzeba mieć na względzie, że zupełnie inny jest cel wyżej wskazanych umów niż cele, dla jakich ludzie funkcjonują w związkach partnerskich. Jak wskazał Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w wyroku z 9 kwietnia 2010 r.¹⁷, podany w piśmiennictwie¹⁸ jako przykład stosunku pracy przy rozliczaniu konkubentów, w istocie nie odwołuje się do stosunku pracy jako podstawy rozliczeń. Wyrok ten porusza temat pracy jednego z konkubentów na rzecz drugiego, ale w ujęciu wykonywania określonych czynności na rzecz majątku jednego z konkubentów, a nie w rozumieniu stosunku pracy regulowanego przez przepisy Kodeksu pracy. Cytowany wyrok wskazuje, że „praca”, rozumiana potocznie jako praca jednego partnera na rzecz pomnażania majątku drugiego partnera, powinna być rozliczna na podstawie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu. Trudno w istocie wyobrazić sobie relacje wewnątrz związku partnerskiego, które pasowałyby do stosunku pracy, mając na względzie zwłaszcza element niezbędny stosunku pracy, taki jak podporządkowanie pracownika pracodawcy oraz odpłatność.

Prawne możliwości nabywania majątku i zaciągania zobowiązań przez partnerów związku partnerskiego

Gdy partnerzy nabywają jakąś rzecz, nabycia tego nie mogą dokonać do majątku wspólnego, gdyż taki majątek wspólny – rozumiany zgodnie z przepisami k.r.o. – między nimi nie istnieje. Z opcji, jakie pozostają do wyboru partnerom dokonującym nabycia majątku, pozostaje nabycie przez jednego z nich albo w ustalonych udziałach, albo w ramach spółki cywilnej po wcześniejszym jej zawarciu. Zatem w związku partnerskim dochody każdego z partnerów są wyłącznie jego osobistym majątkiem. Rzadkością będzie sytuacja, w której partnerzy mają takie same dochody. Nabycie majątku przez jednego z partnerów za środki pochodzące wyłącznie z jego dochodów będzie

¹⁵ Wyrok SN z 6 grudnia 2007 r., sygn. akt IV CSK 301/07, OSNC 2009, Nr 2, poz. 29.

¹⁶ Wyrok SN z 5 października 2011 r., sygn. akt IV CSK 11/11.

¹⁷ Wyrok SA we Wrocławiu z 9 kwietnia 2010 r., sygn. akt I ACa 222/10.

¹⁸ H. Ciepla, M. Pytlewska, op. cit.

sytuacją niebudzącą wątpliwości prawnych. Często w praktyce zdarzają się sytuacje, gdzie dana rzecz będzie nabywana z dochodów obojga partnerów albo z dochodów tylko z jednego z nich, ale przy ustaleniu, że dochody drugiego partnera są przeznaczane na bieżące utrzymanie. Takie sytuacje mogą budzić wątpliwości co do tego, kto jest właścicielem rzeczy oraz ewentualnie w jakich udziałach.

Jeżeli partnerzy nabywają rzecz wspólnie, to staną się co do zasady jej współwłaścicielami. Oczywiście o charakterze nabycia będzie zawsze decydowała wola stron czynności prawnej. Partnerzy mogą również nabyć rzecz nie tylko w drodze czynności prawnej, ale także z mocy prawa, np. poprzez zasiedzenie. W obu przypadkach problematyczne pozostaje, w jakich udziałach rzecz nabywają.

W przypadku gdy do nabycia dochodzi w drodze czynności prawnej (np. umowy), o tym, w jakich udziałach partnerzy rzecz nabywają, będzie decydowała treść czynności prawnej. Gdy czynność prawna ma przynajmniej formę dokumentową, ustalenie treści czynności prawnej nie powinno być trudne, jeżeli to zagadnienie jest w tej umowie uregulowane. Gdy dokładne ustalenie treści czynności prawnej w zakresie wielkości udziałów każdego z partnerów nie jest możliwe, należy się odwołać do art. 197 k.c., zgodnie z którym „domniemywa się, że udziały współwłaścicieli są równe”. Jest to domniemanie, które można obalić w szczególności poprzez udowodnienie treści stosunku prawnego, gdyż art. 197 k.c. nie wprowadza żadnych ograniczeń w tym zakresie¹⁹. W przypadku nabycia rzeczy przez zasiedzenie jedynym punktem odniesienia przy ustalaniu udziałów w zasiedzianej nieruchomości również będzie art. 197 k.c., gdyż nie możemy tutaj odnieść się do treści czynności prawnej.

W praktyce dość często może dochodzić również do sytuacji, gdy partnerzy nabywają wspólnie nieruchomość, oświadczając w umowie sprzedaży zawartej w formie aktu notarialnego, że nabywają ją w równych udziałach, jednak środki na nabycie tej nieruchomości nie będą pochodziły w częściach równych od każdego z nich. Ta dysproporcja w środkach przeznaczonych na nabycie nieruchomości nie wpływa jednak na udziały, w jakich dana rzecz będzie nabywana, gdyż treść czynności prawnej jest w tym przypadku jasna²⁰. Ewentualna różnica w poniesionej cenie za udziały może być między partnerami rozliczona na zasadach bezpodstawnego wzbogacenia.

Przy nabywaniu rzeczy przez partnerów na podstawie czynności prawnej jasno niewskazującej udziałów, w jakich rzecz jest nabywana, np. podczas zakupu sprzętu AGD czy pojazdu, będziemy mogli zastosować domniemanie z art. 197 k.c. Co do zasady za dopuszczalne należy ponadto uznać badanie treści czynności prawnej w zakresie udziałów, w jakich dana rzecz została

¹⁹ J. Ciszewski, P. Nazaruk, *Kodeks cywilny. Komentarz*, 2019, Lex, komentarz do art. 197.

²⁰ Wyroki SA w Warszawie z 26 kwietnia 2011 r., sygn. akt I ACa 1049/10 i z 25 kwietnia 2014 r., sygn. akt VI ACa 1282/13.

nabyta, w oparciu o proporcje pokrycia ceny przez każdego z partnerów. Jednak może być to tylko jeden ze sposobów ustalania treści czynności prawnej i obalenia domniemania, gdyż, jak zostało wskazane wcześniej, to treść czynności prawnej, a nie proporcje w pokrywaniu ceny decydują o wysokości udziałów każdego ze współwłaścicieli²¹.

W orzecznictwie pojawiają się również rozważania, czy poprzez dokonanie nakładów przez jednego z partnerów na rzecz drugiego partner dokonujący nakładów może nabyć współwłasność tej rzeczy. Co do zasady należy odrzucić taką koncepcję, gdyż do nabycia własności rzeczy musi istnieć przewidziana prawem podstawa, której w takich okolicznościach faktycznych próżno szukać. Jedynie art. 231 k.c. przewiduje możliwość żądania zmiany właściciela nieruchomości w przypadku wzniesienia budynku w określonych tych przepisem okolicznościach, jednak nie dzieje się to automatycznie przez sam fakt wzniesienia budynku, a może być dopiero przedmiotem żądania. Ponadto art. 231 § 1 k.c. w praktyce nie będzie miał zastosowania do partnera w związku partnerskim, gdyż wymaga on samoistnego posiadania w dobrej wierze²².

Podając rozważania na temat gromadzenia majątku przez partnerów, nie można nie wspomnieć o art. 51a ustawy Prawo bankowe, który przewiduje możliwość prowadzenia wspólnego rachunku²³. Wspólne konto bankowe mogą założyć osoby pełnoletnie, które mają pełną zdolność do czynności prawnych, a więc również partnerzy. Rachunek wspólny to jeden rachunek, a więc jeden stosunek prawnym i jedno narzędzie księgowe, stanowiące rachunkowe odzwierciedlenie bieżącego stanu wzajemnych wierzytelności. Z przytoczonego przepisu wynika, że każdy ze współposiadaczy rachunku bankowego może dysponować samodzielnie środkami pieniężnymi zgromadzonymi na rachunku niezależnie od tego, który z posiadaczy rachunku i jaką kwotę wpłacił. Co więcej, zarówno przepisy k.c., jak i p.b. nie zawierają postanowień, które mogłyby stanowić podstawę do wyodrębniania w ramach rachunku wspólnego jego części czy udziałów traktowanych jako przedmiot odrębnych stosunków prawnych łączących poszczególnych współposiadaczy z bankiem²⁴. W literaturze i w orzecznictwie dominuje pogląd, że solidarność wierzycieli, wynikająca z art. 51a p.b., jest szczególną postacią solidarności czynnej i częściowo odbiega od konstrukcji z art. 367 k.c. Jeżeli bowiem umowa rachunku bankowego nie stanowi inaczej, każdy ze współposiadaczy rachunku może samodzielnie dysponować środkami pieniężnymi. Tym samym dochodzi do uchylecia reguły wyrażonej w art. 367 § 2 k.c., co oznacza brak swobody banku przy

²¹ Wyrok SO w Lublinie z 5 czerwca 2013 r., sygn. akt II Ca 275/13; postanowienie SO w Olsztynie z dnia 25 maja 2018 r., sygn. akt IX Ca 681/17.

²² Szerzej na ten temat: postanowienie SN z 1 kwietnia 1998 r., sygn. akt II CKN 684/97.

²³ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 2488), dalej jako p.b.

²⁴ B. Smykla, [w:] A. Mikos-Sitek, P. Zapadka (red.), *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2022, komentarz do art. 51a.

wyborze wierzyciela, do którego rąk spełnia świadczenie²⁵. Ponadto, jak wskazał Sąd Najwyższy, ulokowanie środków na rachunku stwarza domniemanie, że należą one po równo do współposiadaczy niezależnie od tego, który z nich je wpłacił. Domniemanie przewidziane w art. 891¹ § 1 zd. 4 Kodeksu postępowania cywilnego nie może być bowiem wzruszone porozumieniami zawartymi przez współposiadaczy rachunku wspólnego (art. 51 p.b.), jeżeli nie zostały one uwzględnione w treści umowy rachunku (art. 725 k.c.)²⁶, co w praktyce może rodzić problemy, w związku z ewentualną egzekucją z rachunku. Na podstawie przywołanych regulacji należy uznać, że niezależnie od tego, jaki wkład w środki zgromadzone na rachunku bankowym ma partner, wobec którego toczy się postępowanie egzekucyjne, w razie braku odmiennej treści umowy zawartej między bankiem a partnerami, egzekucji będzie podlegała połowa środków zgromadzonych na tym rachunku.

Przechodząc do tematu zaciągania zobowiązań przez partnerów, niewątpliwie mogą oni zaciągać zobowiązania wspólnie, z gruntu należy jednak odrzucić możliwość stosowania do związku partnerskiego przepisów odnoszących się do małżeństwa. Jest to logiczna konsekwencja wcześniejszych rozważań i stanowiska judykatury, że związek partnerski nie jest kategorią prawną, a wyłącznie faktyczną i w obrocie prawnym partnerzy będą występować jako dwie osoby niezwiązane jakąkolwiek formalną więzią, chyba że taką więź sami między sobą stworzą, np. zawierając umowę spółki cywilnej. Tym samym do zaciągania zobowiązań przez konkubentów będziemy stosowali głównie przepisy k.c.²⁷

Odpowiedzialność za zobowiązania będzie podlegała ocenie głównie przez pryzmat treści czynności prawnej lub faktycznej, z której powstanie zobowiązania będzie wynikało i powinno być oceniane w świetle prawa jako zobowiązania dwóch niezależnych osób. Zasadą będzie, że każdy z partnerów odpowiada wyłącznie za swoje zobowiązania. W sytuacji zobowiązania podzielnego oznacza to, że jeżeli nic innego nie będzie wynikało z treści czynności prawnej, to zasadą będzie odpowiedzialność w częściach równych wynikająca z art. 379 § 1 k.c., a w przypadku zobowiązania niepodzielnego – odpowiedzialność solidarna wynikająca z art. 380 § 1 k.c. Większość zobowiązań zaciąganych przez partnerów w ich codziennym życiu stanowią świadczenia pieniężne, czyli podzielne. Nie należy z tego jednak błędnie wnioskować, że przez to za większość zobowiązań partnerzy będą odpowiadali *pro parte*. Praktyka pokazuje, iż w związkach partnerskich większość zobowiązań zaciąganych przez partnerów ma związek ze wspólnym mieniem, przez co zgodnie z art. 370 k.c. takie zobowiązanie będzie solidarne, chyba że z treści czynności prawnej wynika co innego. To konsekwencją tego, że w doktrynie rozumienie „wspólnego

²⁵ Wyrok SA w Poznaniu z 30 czerwca 2010 r., sygn. akt I ACa 504/10.

²⁶ Wyrok SN z 9 lutego 2012 r., sygn. akt III CSK 189/2011.

²⁷ Uchwała SN z 30 stycznia 1986 r., sygn. akt III CZP 79/85, OSNC 1987, Nr 1, poz. 2.

mienia” jest dość szerokie. Przez wspólne mienie rozumie się nie tylko współwłasność łączną, ale także współwłasność ułamkową, gdyż należy brać tutaj pod uwagę nie tylko aspekt prawny, ale i ekonomiczny danej czynności²⁸. W istocie gdy partnerzy będą zaciągali wspólnie zobowiązanie, to w większości sytuacji będzie ono dotyczyło ich wspólnego życia w sferze gospodarczej, przez co w takich sytuacjach ich odpowiedzialność stanie się z mocy prawa solidarna. Wynika z tego, że gdy partnerzy mieliby zawierać zobowiązanie niezwiązane z ich wspólną sferą gospodarczą, to logiczne byłoby zawieranie zobowiązania tylko przez tego z partnerów, którego to zobowiązanie dotyczy. Przy czynnościach prawnych solidarność zobowiązania dotyczącego wspólnego mienia można wyłączyć umową stron²⁹.

Co do zasady zatem partner nie będzie odpowiadał za zobowiązania drugiego partnera. Od tej zasady jest jednak odstępstwo, które ustawodawca przewidział w ustawie Ordynacja podatkowa, gdzie wskazano, że członek rodziny podatnika odpowiada całym swoim majątkiem solidarnie z podatnikiem prowadzącym działalność gospodarczą za zaległości podatkowe wynikające z tej działalności i powstałe w okresie, w którym stale współdziałał z podatnikiem w jej wykonywaniu, osiągając korzyści z prowadzonej przez niego działalności. Jednocześnie za członków rodziny podatnika uważa się również osobę pozostającą z podatnikiem w faktycznym pożyciu³⁰. Osobą pozostającą we wspólnym pożyciu z podatnikiem niewątpliwie będzie partner związku partnerskiego.

Możliwość uregulowania w drodze umowy sposobu rozliczenia związku partnerskiego po jego ustaniu

Doktryna zna wiele sposobów normowania relacji majątkowych w związkach partnerskich. Partnerzy poza umową spółki cywilnej mogą ze sobą zawrzeć tzn. umowę kohabitacyjną (inaczej zwaną też konkubencją lub partnerską)³¹. Ponadto w praktyce konkubenci często udzielają sobie nawzajem pełnomocnictw mających umożliwić jednemu partnerowi zaciąganie zobowiązań i nabywanie rzeczy na współwłasność. Po rozstaniu partnerzy zawierają często ugody w zakresie wspólnych rozliczeń, dokonując w nich zniesienia współwłasności zgromadzonego majątku. W praktyce może zaistnieć jednak sytuacja, w której partnerzy będą chcieli jedynie uregulować sytuację wzajemnych rozliczeń na

²⁸ J. Ciszewski, P. Nazaruk, op. cit.

²⁹ M. Fras, M. Habdas (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 3: *Zobowiązania. Część ogólna* (art. 353–534), 2018, Lex.

³⁰ Zob. art. 111 § 1 i § 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 2383).

³¹ A. Damasiewicz, *Umowy konkubenckie*, [w:] eadem, *Intercyzy i umowy między konkubentami. Klauzule umowne*, 2013, Lex.

wypadek rozstania, ale dokonują tego jeszcze w trakcie trwania związku. Powodem może być w szczególności fakt, że inne mogą być motywy i intencje partnerów będących jeszcze w związku, a inne po rozstaniu. Takie rozwiązanie będzie co do zasady możliwe, jednak należy zastanowić się nad granicami umowy ocenianymi przez pryzmat art. 353¹ k.c. oraz innych przepisów prawa.

Rozważania należy zacząć od zastrzeżenia, że postanowienia takiej umowy będą zależne od warunku, tj. zdarzenia przyszłego niepewnego, jakim jest zakończenie związku partnerskiego. O ile zakończenie związku małżeńskiego jest dość proste do ustalenia z formalnego punktu widzenia, to zakończenie związku partnerskiego nie będzie łatwe do ustalenia, następuje bowiem przez zdarzenia faktyczne, a nie prawne. Wystarczy wyobrazić sobie sytuację, w której partnerzy w umowie zawartej na wypadek rozstania ustalą, że własność samochodu po rozstaniu przechodzi na jednego z partnerów, w sytuacji gdy samochód ten stanowił wcześniej ich współwłasność w częściach ułamkowych. O ile w sferze materialnej zmiana właściciela samochodu dokona się w momencie zaistnienia faktu rozstania, to brak będzie prawnej możliwości zarejestrowania zmiany właściciela samochodu we właściwym urzędzie bez potwierdzenia zaistnienia zmiany właściciela przez drugiego z partnerów. W odniesieniu do rzeczy ruchomych, które nie podlegają rejestracji, zmiana ich właściciela nie będzie napotykała na zasygnalizowane trudności. Jednak aby zapisy umowy regulującej rozliczenia partnerów po rozstaniu mogły dokonywać zmian we własności ruchomości, taka umowa powinna wskazywać konkretne ruchomości, co powoduje, że nie obejmie ona ze swej istoty ruchomości nabytych przez partnerów lub jednego z nich po sporządzeniu takiej umowy.

Z uwagi na treść art. 157 § 1 k.c. w umowie zawartej na wypadek rozstania partnerów co do zasady nie będzie można dokonać zmian własności nieruchomości nabytej na współwłasność przez partnerów z uwagi na zakaz przenoszenia własności nieruchomości z zastrzeżeniem warunku. Taki zapis mógłby się znaleźć w takiej umowie, ale z dwoma ograniczeniami. Po pierwsze, dla ważności taka umowa wymagałaby formy aktu notarialnego. Po drugie, do zmiany właściciela nieruchomości wymagane byłoby bezwarunkowe potwierdzenia zmiany właściciela nieruchomości dokonane w ramach art. 157 § 1 k.c. Powyższe zdecydowanie zmniejsza sens zawierania rzeczonej umowy, gdyż wymagałoby ono potwierdzenia zmiany własności nieruchomości *de facto* już po rozstaniu partnerów. Jak wskazano we wcześniejszej części artykułu, głównym motywem do zawarcia tego typu umowy w trakcie trwania związku partnerskiego są wzajemne relacje partnerów, a co za tym idzie – motywy ich działania, które mogą się znacząco zmienić po rozstaniu. Może zdarzyć się sytuacja, gdy w umowie zawartej w trakcie związku partnerskiego zostanie ustalone, że po rozstaniu określona nieruchomość przechodzi na własność jednego z partnerów, jednak po rozstaniu jeden z nich nie będzie chciał złożyć bezwa-

runkowego oświadczenia o przeniesieniu własności nieruchomości, przez co do zmiany właściciela nie dojdzie. W takiej sytuacji zapis umowy, stanowiący, że po zakończeniu związku partnerskiego własność nieruchomości przechodzi na jednego z partnerów, będzie mógł być podstawą roszczenia o wydanie przez sąd tzw. zastępczego oświadczenia woli wskazanego w art. 64 k.c. Jednak aby było to możliwe, umowa między partnerami stanowiąca o zmianie własności nieruchomości na wypadek rozstania musi mieć formę aktu notarialnego. Ponadto dla uniknięcia wątpliwości powinna zawierać w sobie dodatkowo zobowiązanie, że partnerzy złożą po rozstaniu bezwarunkowe oświadczenie o przeniesieniu własności nieruchomości, gdyż dla zastosowania art. 64 k.c. musi istnieć ważne zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli określonej treści³².

Kolejnym ograniczeniem w umowy zawartej przez partnerów regulującej zasady rozliczeń po rozstaniu będzie fakt, że jej skutki dotyczą wyłącznie stron umowy. W przypadku rozwiązania małżeństwa przez rozwód czy to przez śmierć małżonka następują w sferze majątkowej skutki prawne skuteczne *erga omnes*. Ze swej istoty umowa zawarta pomiędzy partnerami będzie miała skutki tylko w relacjach między nimi.

Co oczywiste, partnerzy nie będą mogli umową zawieraną pomiędzy nimi w żaden sposób modyfikować odpowiedzialności za zobowiązania po rozstaniu ze skutkiem wobec wierzyciela. Wszelkie tego typu zapisy mające ustalać sposób spłaty wspólnych zobowiązań będą skuteczne jedynie pomiędzy partnerami. Oznacza to, że o ile partnerzy mogą ustalić, iż po rozstaniu tylko jeden z nich będzie spłacał określone zobowiązanie, to wierzyciel i tak będzie mógł żądać spełnienia świadczenia, tak jakby tej umowy nie było, a tego typu zapis umowy może być jedynie podstawą regresu pomiędzy partnerami, gdyby partner, który miał nie spłacać danego zobowiązania po rozstaniu, był do tego zmuszony przez wierzyciela. Taka sytuacja może mieć miejsce w sytuacji np. braku spłaty zobowiązania przez partnera, który na mocy umowy miał samodzielnie dane zobowiązanie spłacić po rozstaniu.

Ustawowa regulacja kwestii rozliczeń majątkowych w związkach partnerskich

Przykładem ustawodawstwa, które uregulowało kwestie związane z rozliczeniami partnerów pozostających w związku partnerskim, są regulacje zawarte we francuskim kodeksie cywilnym, który w art. 515-1 wprowadza cywilną umowę solidarnościową (fr. *pacte civil de solidarité* – PACS)³³. Prze-

³² Wyrok SA w Białymstoku z 22 września 2017 r., sygn. akt I ACa 207/17.

³³ Code civil, Titre XIII: Du pacte civil de solidarité et du concubinage (Articles 515-1 à 515-8), https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070721/ (data dostępu: 30.09.2024).

pisy te wprowadzono do prawa francuskiego ustawą z dnia 15 listopada 1999 r., która dodała do kodeksu cywilnego artykuły od 515-1 do 515-72³⁴.

W art. 515-1 cywilny pakt solidarności zdefiniowano jako „umowę zawartą przez dwie pełnoletnie osoby fizyczne tej samej lub różnej płci w celu organizacji wspólnego pożycia”. Pozostawanie w zarejestrowanym związku partnerskim wywołuje skutki majątkowe zarówno między partnerami, jak i względem osób trzecich. Stosunki majątkowe podlegają zbiorowi przepisów dotyczących uprawnień, własności majątku, praw i obowiązków partnerów przez czas trwania cywilnego paktu solidarności. Partnerzy są również zobowiązani przestrzegać obowiązkowych założeń ustroju podstawowego (fr. *régime primaire*) bez względu na wybrany ustrój majątkowy. W tym kontekście w art. 515-4 wskazano, że partnerzy uczestniczą we wspólnym pożyciu, wspierają się materialnie oraz wzajemnie sobie pomagają. Ponadto partnerzy solidarnie odpowiadają względem osób trzecich za długi zaciągnięte przez jednego z partnerów w celu zaspokojenia bieżących potrzeb życia codziennego. Podstawową różnicą pomiędzy małżeństwem a umową jest zakres składników majątkowych wchodzących do wspólności; w przypadku umowy jest on mniejszy i pozostawia partnerom pełną swobodę wyboru. Inną istotną różnicą jest fakt, że cywilny pakt solidarnościowy mogą zawrzeć także osoby tej samej płci, a małżeństwa nie³⁵.

Po ponad 25 latach funkcjonowania oraz dwóch zasadniczych reformach z 2007 r.³⁶ i z 2011 r.³⁷ ta forma legalizacji związku dwojga osób jest niemalże równie popularna co małżeństwo. Analiza francuskich regulacji w tej materii może stanowić asumpt do refleksji nie tylko nad możliwością, ale również i nad zasadnością wprowadzenia podobnych regulacji do prawa polskiego³⁸.

W chwili przygotowania niniejszego artykułu na stronie internetowej Rządowego Centrum Legislacji jest opublikowany projekt ustawy o rejestrowanych związkach partnerskich³⁹ oraz projekt ustawy wprowadzającej ustawę o rejestrowanych związkach partnerskich⁴⁰. Celem projektu jest wprowadzenie

³⁴ Loi n° 99/944 relative au pacte civil de solidarité (15.11.1999).

³⁵ *Skutki majątkowe zarejestrowanych związków partnerskich*, https://e-justice.europa.eu/36687/PL/property_consequences_of_registered_partnerships?FRANCE&member=1 (data dostępu: 30.09.2024).

³⁶ F. Dekeuwer-Défossez, *PACS et famille. Retour sur l'analyse juridique d'un contrat contro-versé*, RTD 3 (2001), s. 529 i nast.

³⁷ Décret n°2006-1806 du 23 décembre 2006 relatif à la déclaration, la modification, la dissolution et la publicité du pacte civil de solidarité.

³⁸ M. Mariański, *Prawo polskie a francuska koncepcja cywilnej umowy solidarnościowej (pacte civil de solidarité) jako – alternatywna dla małżeństwa – forma legalizacji związku dwojga osób*, [w:] M. Różański, J. Krzynówek, L. Krzyżak (red.), *Instytucja małżeństwa – wyzwanie dla ustawodawcy*, Olsztyn 2016, s. 334.

³⁹ <https://legislacja.gov.pl/projekt/12390651/katalog/13088495#13088495> (data dostępu: 30.09.2024).

⁴⁰ <https://legislacja.gov.pl/projekt/12390652/katalog/13088553#13088553> (data dostępu: 30.09.2024).

instytucji rejestrowanego związku partnerskiego do polskiego porządku prawnego i tym samym dostosowanie polskiego ustawodawstwa do wymogów wskazanych w wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej jako ETPCz) z 12 grudnia 2023 r. w sprawie *Przybyszewska i inni v. Polska*⁴¹, w którym ETPCz stwierdził naruszenie przez Polskę art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, tj. prawo do poszanowania życia rodzinnego i prywatnego. Z wyroku tego wynika, że Polska na podstawie art. 8 wspomnianej konwencji jest zobowiązana do zapewnienia ram prawnych umożliwiających parom tej samej płci odpowiednie uznanie i ochronę ich związku. Obydwa projekty są z dnia 18 października 2024 r., a ich wnioskodawcą jest Minister do Spraw Równości. Projektowane przepisy zakładają, że rejestrowany związek partnerski będą mogły zawrzeć dwie osoby powyżej 18 roku życia, a zawarcie związku będzie miało miejsce poprzez złożenie oświadczenia przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, tym samym miałyby zastosowanie zarówno do relacji konkubenckiej, jak i relacji jednopłciowych. Z punktu widzenia rozliczeń finansowych projekt ustawy przewiduje zastosowanie do związku partnerskiego ustrojów majątkowych, takich jak rozdzielność majątkowa, wspólność majątkowa partnerska i rozdzielność majątkową z wyrównaniem dorobków. Autorzy projektu przewidują, że instytucja wspólności majątkowej partnerskiej miałaby funkcjonować podobnie jak wspólność majątkowa w związkach małżeńskich, a projekt ustawy o rejestrowanych związkach partnerskich w art. 15 wprost odsyła w zakresie nieuregulowanym do art. 34¹–42, art. 43 ust. 2 i 3 oraz art. 44–46 k.r.o. Projekt ustawy wprowadzającej ustawę o rejestrowanych związkach partnerskich przewiduje natomiast, że podział majątku wspólnego partnerów byłby dokonywany na zasadach podziału majątku wspólnego małżonków. Zasadniczą różnicą na płaszczyźnie stosunków majątkowych pomiędzy funkcjonującymi uregulowaniami dotyczącymi małżeństw a projektowanymi dotyczącymi związków partnerskich jest natomiast to, jaki ustrój majątkowy będzie obowiązywał, gdy partnerzy zawrą sam związek partnerski bez zawierania odrębnej umowy regulującej kwestie ustroju majątkowego. W przypadku zawarcia małżeństwa brak zawarcia umowy majątkowej skutkuje ustanowieniem ustroju wspólności majątkowej małżeńskiej, natomiast wskazany projekt ustawy zakłada, że jeżeli partnerzy, zawierając związek partnerski, nie zawrą dodatkowej umowy majątkowej, w której mogą wprowadzić m.in. wspólność majątkową partnerską, to będzie obowiązywała między nimi rozdzielność majątkowa. Podobnie jak w przypadku małżeństw umowa majątkowa pomiędzy partnerami miałaby być zawierana w formie aktu notarialnego. Ponadto autorzy projektu zakładają, że

⁴¹ Wyrok ETPCz z 12 grudnia 2023 r. w sprawie nr 11454/17 *Przybyszewska i in. v. Polska*, <https://arch-bip.ms.gov.pl/pl/prawa-czlowieka/europejski-trybunal-praw-czlowieka/orzecznictwo-europejskiego-trybunalu-praw-czlowieka/index.html?ComplainantName=Przybyszewska&ComplainantYear=0&CaseType=Decision%2cSentence> (data dostępu: 24.07.2024).

partnerzy będą również mieli prawo dziedziczenia po sobie na zasadach przewidzianych aktualnie dla małżonków.

Przytoczone projekty, tj. ustawa o rejestrowanych związkach partnerskich oraz ustawa ją wprowadzająca, zawierają regulacje dużo szersze niż odnoszące się do spraw majątkowych, tworząc w zasadzie nową prawną instytucję związku partnerskiego. Wynika to z analizy liczącej 306 stron ustawy wprowadzającej przepisy o rejestrowanych związkach partnerskich – dla porównania, sama ustawa o związkach partnerskich liczy jedynie 11 stron. Alternatywą dla tworzenia prawnych ram dla nowej kategorii sformalizowanych związków może być ustawowa regulacja jedynie kwestii majątkowych osób pozostających w stałym pożyciu. Polski ustawodawca niejednokrotnie posługuje się kategorią osób pozostających w stałym pożyciu, a ustalanie, czy to stałe pożycie istnieje, zależy od faktów ustalonych przez sąd, a nie od formalnej rejestracji. Tym samym to, czy związek partnerski rozumiany jako wspólne pożycie dwóch osób istnieje, nie musi być kwestią rejestracji, a może być kwestią oceny faktów. Ustawowa regulacja mogłaby jedynie tworzyć ramy prawne rozliczeń majątkowych partnerów po rozstaniu, nie tworząc nowej kategorii formalnego związku. Nie należy tracić z pola widzenia faktu, że nawet ustawa o rejestrowanych związkach partnerskich nie rozwiąże problemu rozliczeń majątkowych związków partnerskich niezarejestrowanych. Takie relacje oparte jedynie o faktyczne wspólne pożycie z całą pewnością dalej będą funkcjonowały, nawet gdyby istniały przepisy pozwalające rejestrować związki partnerskie.

Podsumowanie

Co do zasady w odniesieniu do wzajemnych rozliczeń partnerów związku partnerskiego niedopuszczalne jest stosowanie w drodze analogii przepisów o wspólności majątkowej małżeńskiej. W świetle obowiązujących przepisów prawa osoby pozostające w takim związku to osoby sobie obce, których rozliczenia finansowe powinny opierać się na przepisach k.c.

Judykatura i doktryna nie wypracowały jednej koncepcji rozliczeń byłych partnerów. Orzecznictwo nakazuje każdorazowe kazuistyczne badanie okoliczności danej sprawy i stosowną do tych ustaleń kwalifikację prawną mieszczącą się w ramach k.c., ze szczególnym uwzględnieniem przepisów o współwłasności, spółce cywilnej, bezpodstawnym wzbogaceniu, zleceniu, świadczeniu usług lub pracy. Co do zasady rzeczy nabyte w czasie nieformalnego związku wspólną wolą nabycia ich na współwłasność stają się przedmiotami objętymi współwłasnością w częściach ułamkowych. Zatem w pierwszej kolejności o sposobie nabycia i udziałach będzie decydować treść czynności prawnej, a w sytuacji braku takich ustaleń na każdej ze stron będzie spoczywał ciężar

udowodnienia przypadających jej udziałów. Należy jednak mieć na względzie, że stosowanie przepisów o bezpodstawnym wzbogaceniu jest możliwe, gdy brak jest innej podstawy prawnej do dokonania rozliczenia. Jednakże mogą zaistnieć sytuacje, gdzie określone działania partnerów w sferze majątkowej nie będą podlegały rozliczeniu w ramach wskazanych wyżej podstaw z uwagi na zasady współżycia społecznego. Aby zatem wybrać prawidłowy reżim prawny, którym następować będzie rozliczenie, należy pamiętać, że wola zawarcia umowy danego rodzaju musi istnieć po obu stronach stosunku prawnego, a jedynie sposób jej wyrażenia może nastąpić *per facta concludentia*. Podobnie jeśli chodzi o zaciąganie zobowiązań wspólnych – wówczas odpowiedzialność za zobowiązania będzie podlegała ocenie głównie przez pryzmat treści czynności prawnej lub faktycznej, z której powstanie zobowiązania, i powinno być oceniane w świetle prawa jako zobowiązania dwóch niezależnych osób.

Dla ułatwienia rozliczeń pomiędzy partnerami możliwe jest zawarcie przez nich umowy. Poza wspomnianą umową spółki cywilnej mogą ze sobą zawrzeć również tzw. umowę kohabitacyjną. Konstruując taką umowę, należy jednak kierować się granicami swobody umów ocenianymi przez pryzmat art. 353¹ k.c. Należy również pamiętać, że oprócz podstawowych zapisów dotyczących rozliczeń istotną treścią umowy może okazać się przyjęcie daty, w której związek partnerski przestaje istnieć, a co za tym idzie – daty, która będzie stanowiła podstawę do dokonania rozliczenia. Jednakże umowa mająca za celu regulowanie pomiędzy partnerami wzajemnych rozliczeń na wypadek rozstania, o ile może być ważnie sporządzona, będzie podlegała jednak licznym ograniczeniom, m.in. nie będzie stanowiła podstawy do przeniesienia własności nieruchomości, nie należy zatem zakładać jej szerszego praktycznego stosowania. Jedynym rozwiązaniem, które może przyczynić się do usprawnienia rozliczeń finansowych pomiędzy partnerami, jest wprowadzenie ustawy o związkach partnerskich, w kształcie zbliżonym do tych założeń, które obecnie znajdują się w projekcie do ustawy. Jeżeli ustawodawca nie zdecyduje się na uregulowanie związków partnerskich lub uregulowanie samych rozliczeń osób pozostających w stałym pożyciu, to głównymi umowami mogącymi w praktyce regulować sytuację partnerów będą umowy regulujące między zasady nabywania majątku i zaciągania zobowiązań w trakcie związku partnerskiego stanowiące część umów kohabitacyjnych (partnerskich, konkubencjonalnych) zawieranych w trakcie trwania związku oraz swoiste ugody w przedmiocie zniesienia współwłasności zgromadzonego majątku zawierane już po rozstaniu.

Wykaz literatury

- Ciepla H., Pytlewska M., *Podział majątku wspólnego z rozliczeniem praw spółkowych i kredytów frankowych. Regulacje dotyczące małżonków, konkubentów i partnerów związków jednopłciowych. Praktyka sądowa, notarialna i wieczystoksięgowa*, 2022, Lex.
- Ciszewski J., Nazaruk P., *Kodeks cywilny. Komentarz*, 2019, Lex.
- Damasiewicz A., *Umowy konkubenckie*, [w:] eadem, *Intercyzy i umowy między konkubentami. Klauzule umowne*, 2013, Lex.
- Dekeuwer-Défossez F., *PACS et famille. Retour sur l'analyse juridique d'un contrat contro-versé*, RTD 3, 2001.
- Fras M., Habdas M. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 3: *Zobowiązania. Część ogólna (art. 353–534)*, 2018, Lex.
- Główny Urząd Statystyczny, *Narodowy spis powszechny ludności i mieszkań 2021. Rodziny w Polsce w świetle wyników NSP 2021*, GUS, Warszawa 2023.
- Hartwich F., *Ogólna charakterystyka stosunków majątkowych między partnerami*, [w:] idem, *Związki partnerskie. Aspekty prawne*, LexisNexis, Warszawa 2011.
- Mariański M., *Prawo polskie a francuska koncepcja cywilnej umowy solidarnościowej (pacte civil de solidarité) jako – alternatywna dla małżeństwa – forma legalizacji związku dwojga osób*, [w:] M. Różański, J. Krzynówek, L. Krzyżak (red.), *Institucja małżeństwa – wyzwanie dla ustawodawcy*, WPiA UWM, Olsztyn 2016.
- Mikos-Sitek A., Zapadka P. (red.), *Prawo bankowe. Komentarz*, Wolters Kluwer, Warszawa 2022.
- Schatte G., *Die Rechtslage der nichtehelichen Lebensgemeinschaft im kanadischen Familien- und Sozialrecht*, Verlag, Berlin 1990.
- Smyczyński T. (red.), *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, seria: System Prawa Prywatnego, t. 11, C.H. Beck, Warszawa 2009.
- Szlęzak A., *Stosunki majątkowe między konkubentami. Zagadnienia wybrane*, Wyd. Nauk. UAM, Poznań 1992.
- de Witt S., Huffmann J.F., *Nichteheliche Lebensgemeinschaften*, wyd. drugie, C.H. Beck, München 1986.

Summary

Property settlement between partners in a civil partnership (cohabitation)

Keywords: family and custody law, partnership, matrimonial property, unjust enrichment, property settlements, contractual settlements.

There is currently no definition of a civil partnership in Polish legislation. There are also no provisions directly referring to the settlement of partners' property. Unlike in the case of marriage, there are no legal regulations which would help assess the settlement of the partners' property relationships. However, the lack of regulations on civil partnerships does not mean that people remaining in such relationships cannot jointly acquire property or that after

the dissolution of the relationship, they cannot divide it. Polish legislation has developed a well-established line of jurisprudence to this effect, which allows other civil law mechanisms to be used in this situation. In practice, partners most often do not arrange their property relations according to specific patterns, they do not enter civil law contracts with each other, and they largely agree implicitly on this issue. The partners may acquire assets through acquisition by one of them either in fixed shares or as part of a civil partnership after having previously entered it. To avoid settlement problems, it could be possible to find a single, universal basis for property settlements for the various forms of informal living, which could offer more practical solutions than a tangle of various types of individual civil law contracts. The purpose of this article is to analyse the current case law on settlements between former partners and to try to find the best solution for making these settlements based on the rules introduced on this subject in France.

